

Erik Lindgren

Posthistoriska anteckningar från
Gullbergs härad
i Östergötland

Innehåll

	sid
Berg	3
Björkeberg	5
Stjärnorp	9
Flistad	14
Ljungsbro	15
Gullberg	23
Maspelösa	23
Vreta kloster	24
Bergs slussar	24

Posthistorisk skriftserie 273

Förord

Tyvärr har jag måst avhända mig det grundmaterial som jag haft förmånen att disponera efter min pensionering. På grund av platsbrist vid postregionen i Växjö förvaras det sedan oktober 1995 vid postens centralarkiv i Stockholm. Jag har numera endast möjlighet att i viss mån bearbeta mina grundläggande anteckningar och påbörjade skrifter, som avser Skåne och Östergötland. Jag kan göra detta efter ett uppehåll på ca åtta månader under en period då jag använt det mesta av min tid till att planera och genomföra flyttning till en mindre bostad.

Sedan jag började ägna mig åt posthistorisk forskning på 1970-talet har Posten genomgått mycket stora förändringar. Jag tänker därvid inte bara på ändringar i den regionala indelningen som t ex omorganisationer med den interna beteckningen PVO och den följande CRU utan också på vissa ändringar som föregick monolets formella upphörande 1992 och övergången till bolag 1994. Vid 1992 års ingång genomfördes sålunda en divisionalisering av Posten.

Därigenom ändrades förhållandena bland annat så att det på större orter finns olika chefer för de olika divisionerna. De mindre postkontoren har ingen formell chef utan en eller flera tjänstemän som lyder under chefen för brev- eller chefen för bank- och kassadivisionen på en större ort inom regionen. Med denna förändring har jag funnit det utsiktslöst att försöka få fram namn på dem som i realiteten varit platschefer på de olika postkontoren efter 1990-talets ingång. Även tidigare uppgifter har visat sig svåra att få fram, bland annat på grund av ändrad form för personalbokföring under 1970-talet.

För var och en av postorterna söker jag berätta något om utvecklingen, tillkomsten och avvecklingen och om något av skeendet under deras existensperiod. Så långt det är möjligt med arkivhandlingars hjälp söker jag i första hand berättelser på "gräsrotsnivå". Alla uppgifter är hämtade från handlingar i Postens centralarkiv eller ur Ernst Grapes bok POSTKONTOR OCH POSTMÄSTARE. Om vid något tillfälle annan källa utnyttjas, anger jag det i texten.

Naturligtvis är det inte fråga om att beskriva postens utveckling i sin helhet på de olika orterna. Det blir i stället exempel på händelser av varierande slag som i någon mån belyser problem som uppstår i relationerna mellan Posten och samhället eller mellan Posten och dess anställda. I den mån jag lyckats få fram namn på poststationernas föreståndare och uppgifter om vid vilka tidsperioder de arbetat, har jag lämnat sådana uppgifter konsekvent. För järnvägspoststationer nämner jag dem som formellt hade postansvaret även om själva sysslan överläts på annan i järnvägens tjänst.

Skrifterna i posthistorisk serie tillverkas med hjälp av en ordbehandlare, en kopiator och en ljuslåda för montering, allt av enklaste slag. På grund av att ämnet är så speciellt eller "smalt", som man brukar säga, blir efterfrågan mycket liten. Antalet distribuerade exemplar av varje skrift brukar variera mellan 5 och 15. Någon gång har det hänt att upplagan blivit större. Förlagan förvaras och kan användas för tillverkning av flera exemplar vid eventuellt kommande förfrågningar.

De olika orterna presenteras i den ordning de fått fasta postanstalter, tidsmässigt sett. Ett fåtal poststationer har tillkommit samtidigt. De presenteras inbördes i bokstavsordning. Berättelsen bjuder också på exempel hur järnvägen senare mer eller mindre självklart påverkat poststationsbeståndet.

I mina skrifter har jag hittills försökt ange någorlunda exakt datum för organisationsförändringar och händelser som jag velat belysa. I många fall har sådan precision troligen inte någon betydelse, när det gäller längre tidsperioder. Det finns vissa uppgifter som i extrema fall kan ha betydelse för samlares värdering av frimärken med tydliga datumstämplor. Därför försöker jag vara exakt i fråga om start- och slutdatum för poststationer (postkontor).

Någon gång anger jag poststyrelsens diarienummer för ärenden ur vilka uppgifter kan hämtas om utvecklingen. För dem som önskar fördjupa sig underlättas därmed vidare forskning vid besök på Postens centralarkiv i Stockholm. I citat moderniserar jag stavningen men gör inga ingrepp i texten. Vissa enkla fakta om postens organisation upprepas för att läsaren skall slippa bläddra tillbaka.

Under förberedelserna för avskaffande av kronobrevbäringen hette det bl a i 1873 års riksdagsbeslut att en poststation skulle öppnas i varje socken. Den tillagda brasklappen "om så behövdes" märktes kanske särskilt i Östergötland. Sålunda godkände poststyrelsen inte upprättade förslagskontrakt om ett dussintal poststationer, när det definitiva beslutet om 1875 års nya organisation fattades den 10 december 1874. Senare skulle de flesta av de då "missgynnade" orterna få egna poststationer.

Ett ärende som lämnats särskilt stort utrymme i denna skrift berör frågan om poststationen i Ljungsbro. Det är intressant såtillvida som det visar hur postverket tog hänsyn till en av de största kunderna, när det gällde en poststations läge. I detta fall fick poststationen behålla socknens namn med suffixet "bro" även sedan poststationen flyttats till grannsocknen (Vreta Kloster). Jag har också valt att mera noggrant redovisa ett tämligen alldagligt ärende i avsnittet om Stjärnorp, detta för att belysa hur ett till synes enkelt ärende kunde förorsaka åtskillig skriftväxling.

Växjö i januari 1996

Erik Lindgren

==== Posthistoria från Gullbergs härad ====

1874-10-01--1903-03-31

Berg

I postens centralarkiv berör diarienummer 1874:5160/1285 en intressant detalj kring tillkomsten av poststationen i Berg, vilken enligt poststyrelsens beslut skulle öppnas den 1 oktober 1874 i Vreta klosters skolhus.

Den vid postens centralarkiv förvarade journalen över leveranser från postverkets persedelförråd för 1874 visar att den datumstämpel som användes vid starten för poststationen i Berg hade använts tidigare vid poststationen med samma namn i Gästrikland. Den poststationens namn ändrades till Bergby den 15 augusti 1874 och då var det fritt fram att inte bara använda det ursprungliga namnet på annat håll utan också dra nytta av den nio år tidigare graverade datumstämpeln.

Kronofogden hade kommit överens med fröken Amanda Stålhammar, att hon skulle åta sig befattningen som poststationsföreståndare i Berg med ett årsarvode på 240 kr. Postmästare Bengt Carl Bergman i Linköping skrev emellertid den 20 september 1874 följande till poststyrelsen:

"Som Fröken H E C A Stålhammar sent omsider undandragit sig att underskriva bifogade kontrakt samt att åtaga sig befattningen såsom föreståndare för poststationen i Berg, med mindre henne tillerkändes ett årligt arvode av trehundra sextio (360) rdr smt, enär vid stationen förekommer tjänstgöring nattetid fyra gånger i veckan, får postkontoret härmed återställa berörda kontrakt".

Då Bergman saknade direktiv om hur han skulle handla, när tiden för poststationens öppnande närmade sig, lämnade han på förmiddagen den 30 september in ett telegram till poststyrelsen med förfrågan om han kunde "på de av fröken Stålhammar betingade avlöningsförmåner tillställa henne att tills vidare förestå stationen".

I den rådande brådskan hade poststyrelsen inte något val och fröken Stålhammar fick det begärda årsarvodet. Hon var extra ordinarie telegrafassistent och föreståndare för Bergs privata telegrafstation. Senare lyckades hon få årsarvodet höjt till 480 kr. Det var en prutning från de 600 kr, som hon hemställde om i sitt brev till poststyrelsen den 21 december 1876. Däri hade hon bland annat anfört följande:

"Utom alla ankommande och avgående posters expedierande om dagarna har jag att vaka fyra nätter i veckan för att emottaga och avfärda då ankommande och avgående post - tvenne av dessa nätter är det fem väskor med lösväskorna som skyndsamt skola expedieras. En massa tidningar och brev skola då ursorteras och deras värdebrev, paketer samt med lösen belagda försändelser införas och aviseras m m, som giver mig mycket arbete.

Fastän berättigad att endast under vissa timmar av dagen hålla stationen öppen för allmänheten, bör det falla av sig självt, att denna föreskrift icke gärna kan följas i en landsort, där allmänheten ofta har lång väg till stationen, och den således icke utan klander och ovilja kan förnekas bliva mottagen vilka tider av dagen besöket än göres - följderna blir dock därigenom den, att man aldrig kan beräkna sin tid, och att natten sedan måste tagas för att medhinna reda upp vad som samlats om dagen och att göra klart för de åter igen ankommande och avgående posterna".

==== Posthistoria från Gullbergs härad ====

Postmästare Bergman i Linköping förordade framställningen, "enär Fröken Stålhammars uppgift om göromålens mängd och beskaffenhet vid Bergs station är med sanna förhållandet överensstämmande". Men poststyrelsen gick vid föredragning av ärendet den 2 februari 1877 bara med på att höja arvudet från 360 till 480 kr från samma års ingång.

I ett brev till poststyrelsen den 26 februari 1878 anhöll Amanda Stålhammar att få byta tjänstgöringsort med telegrafisten Sigrid Hoppe i Helsingborg. Poststyrelsens handläggares blyertsanteckningar under förberedning av ärendet visar följande: "*Wilhelmina Sigrid Adelaide Hoppe, född 29 januari 1849, ord. telegrafist i Herrevadskloster med tjänstgöringsskyldighet tills vidare i Helsingborg från den 1 januari 1878*".

Poststyrelsen medgav tjänstbytet under perioden 14 mars - 1 oktober 1878, men detta förlängdes senare och blev permanent. Amanda Stålhammar kom sålunda inte tillbaka till Berg, men genom poststyrelsens beslut den 31 mars 1887 övertog från den 15 april 1887 fröken Agnes Beda Carlsson poststationen av Sigrid Hoppe med oförändrat årsarvode, 480 kr.

Nätet av poststationer i denna bördiga trakt av Östergötland började förtäta. Den 1 december 1897 öppnades sålunda poststationer i Gullberg och Vreta kloster. I samband med det beslutet uppdrog poststyrelsen åt postinspektören att sedan dessa "*varit i verksamhet under ett års tid, till Kungl. Styrelsen inkomma med utredning, om och i vad mån dessa nya stationer möjligen kunnat verka till rörelsens och uppördens minskning vid Bergs poststation samt tillika avgiva yttrande, huruvida, med avseende å dåvarande förhållanden, skäl må förefinnas att ånyo upptaga förut väckt fråga om sistnämnda poststations indragning eller om nedsättning i arvudet för densamma skötande*".

Sedan postkontoret i Linköping låtit verkställa här avsedd utredning efter ett års förlopp och denna visade på fortsatt god omsättning i Berg, hemställde postinspektören "*att poststationen i Berg måtte tills vidare bibehållas med oförändrat arvode till poststationsföreståndaren*". Poststyrelsen fann vid föredragning den 13 december 1898 "*ärendet f n ej böra till vidare åtgärd föranleda*".

Detta "*f n*" varade under drygt fyra år. Poststationen i Berg visade sig efter hand få för liten omsättning och med mars månads utgång 1903 drogs den in. Detta skedde samtidigt som poststationen i Ljungsbro flyttades över gränsen mellan Ljungs och Vreta Klosters socknar och förlades till Malfors i sistnämnda socken. En orsak till flyttningen var att Ljungsbro poststations största kund, chokladfabriken, flyttades från Råby i Ljungs socken till Malfors i Vreta Klosters socken. Företaget erbjöd postverket att avgiftsfritt disponera lokal för en poststation med 2 rum och kök och elektrisk belysning. Genom att poststationsföreståndaren i Ljungsbro i samband med flyttningen frivilligt avstod från sin befattning behövde Beda Carlsson inte sägas upp vid indragningen av poststationen i Berg utan fick fortsatt anställning vid Ljungsbro poststation.

Björkeberg

Björkeberg är den ena av de två poststationer i Gullbergs härad, som öppnades på grund av att postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen. Sammanlagt tillkom 43 poststationer den 1 januari 1875 inom Östergötlands län av den anledningen. Kronobrevbäringen som därmed upphörde var ett nät för regeringens förbindelser med de olika landsändarna. Detta nät hade redan en vid förgrening, när postverkets linjer började byggas ut. Postverkets nät var otillräckligt och kunde i många fall inte användas för befördran av brev mellan exempelvis landshövding, kronobefallningsmän och präster.

Det mera finmaskiga kronobrevbäringsnätet var på åtskilliga punkter sammanlänkat med riksnätet. Därför kunde kronobrevbäringen, efter hand som postverkets nät växte fram, utnyttja detta på vissa delsträckor, ofta längre än det egna finmaskiga. Postverkets vidare utbyggnad efter dess tillkomst 1636 innebar således en lättnad i kronobrevbäringens organisation.

Efter remissbehandling följde en proposition till 1873 års riksdag, enligt vilken postverket skulle anordna nya postgångar. Överenskommelser om sådana hade träffats preliminärt med länsstyrelserna. Därigenom blev den organisation i form av kronobrevbäring som dithills funnits som en länk mellan bl a kronofogde, länsmän, häradshövdingar och nämndemän inlemmad i det allmänna postnätet. Detta skulle dessutom kompletteras med poststationer, "en i varje socken, om så behövdes".

På tre år, räknat från 1874, ökade därigenom antalet poststationer med ca 1300. Ändå kom många socknar att känna sig förfördelade genom att de inte fick egna poststationer.

Omorganisationen blev dyrbar för postverket. Redan i september 1875 började man undersöka vilka möjligheter till besparing som fanns och i en framställning till regeringen ett år senare sökte poststyrelsen sanktion för att pröva "vilka stationer, som i anseende till synnerligen obetydlig rörelse, böra indragas". Därmed togs det första steget till lantbrevbäring, en nyhet som introducerades 1878. Innan man kom så långt hade några av de minsta poststationerna blivit indragna. Ersättningen blev då lösväskor som utväxlades med närmast belägna poststation. Till de nyttillkomna poststationer, som "drabbades" på detta sätt, hörde den i grannförsamlingen Västerlösa. Detta föranledde oenighet mellan de båda församlingarna, varom mera kommer längre fram i detta avsnitt.

I förberedelser för kronobrevbäringens avskaffande skickade poststyrelsen cirkulärskrivelser till landshövdingarna den 20 februari och den 30 maj 1873. Länsstyrelsen i Linköping lämnade i brev till poststyrelsen under 1874 kronofogdarnas "yttranden och förslag rörande de åtgärder som till den ordinarie kronobrevbäringens ersättande med nya postgångar borde vidtagas".

Poststyrelsen prövade dessa förslag och meddelade i ett brev den 10 december 1874 till landshövdingen i Östergötland sitt beslut att inrätta vissa specificerade nya postgångar och poststationer. Det rörde sig utöver nya poststationer också om ett antal gång- eller körposter från och med 1875 års

ingång inom länets dåvarande fögderier för de totalt 22 härader som på den tiden utgjorde länets judiciella indelning utöver städerna.

Poststyrelsen hade enligt brevet den 10 december 1874 till länsstyrelsen godkänt ett förslagskontrakt med skolläraren Anders Petter Wedell om att vara föreståndare för poststationen i Björkeberg från 1875 års ingång. Hans årsarvode blev till en början 75 kronor. Redan i samband med organisation av lantbrevbäringen i Östergötland planerades indragning av poststationen. Efter flera kontakter mellan Wedell och postmästaren beslöt poststyrelsen den 8 februari 1878, att den fick "*bibehållas så länge föreståndare erhålles för 25 kronor*". Wedell fick alltså vidkännas en rejäl lönesänkning.

Men ännu tidigare hade poststationens indragning varit på tal, nämligen i samband med beslutet om att grannsocknens poststation i Västerlösa skulle dras in med 1876 års utgång. Föreståndaren i Västerlösa Frans Lindqvist hade begärt löneförhöjning trots att poststationen var olönsam.

Efter kontakt med länsstyrelsen beslöt poststyrelsen på grund av Lindqvists krav om höjd lön, att poststationen i Västerlösa skulle dras in med 1876 års utgång. Beslutet innefattade också avkortning av postlinjen från Linköping så, att den gående postföraren Anders Magnus Larsson Westergren fick lägre ersättning på grund av kortare gångväg.

Inte oväntat gjorde poststationsföreståndaren i Västerlösa en framställning till poststyrelsen om att indragningsbeslutet skulle hävas. Denna vann inte gehör, trots att föreståndaren erbjöd sig att återta sin begäran om löneförhöjning. Församlingens erbjudande till honom att ta betalt för utlämning av vanliga brev kom inte till någon nytta. På poststyrelsens förfrågan hade länsstyrelsen uppgett, "*att Västerlösa poststation utan olägenhet torde kunna indragas, då Björkebergs poststation endast är belägen 0,5 mil från Västerlösa*".

Inte heller blev det någon effekt av protokollsanteckningarna vid en extra kommunalstämma den 12 november 1877. Däri framhölls de stora svårigheter som skulle uppstå, när postlinjen ströps och poststationen drogs in, "*alldenstund församlingen ligger inom tvenne härader och tvenne olika fögderier, vilket förorsakar, att en mängd med kronobrev såväl kommer till som avgår från församlingen, och i sådan händelse poststationen bleve indragen, skulle det säkerligen förorsaka postverket lika stor kostnad för fortskaffandet av denna kronobrevspost som den hittillsvarande anstalten därmed*".

Det hjälpte inte med protesterna från kommunalstämman. Indragningen genomfördes med 1876 års utgång efter att Västerlösa poststation varit i verksamhet under två år. Nu försökte man ta i med hårdhandskarna, för inte ville man låta Västerlösa församlings egen lösväska belastas med tjänstepost. Denna befordrades på socknens bekostnad med särskilda bud. Vid en ny extra kommunalstämma, den 14 januari 1877, svarade församlingen enligt protokollet nej på prosten K Cedréns fråga, om hans ämbetskrivelser fick inrymmas i församlingens postväska. Men beslöt också, att så kallad kyrkopost till församlingen inte längre fick läggas i väskan vid dess transport från Linköping till Västerlösa, såvida socknen inte kunde tillförsäkras ersättning för detta.

Prosten Cedré i Västerlösa reagerade över indragningen av socknens poststation nu på så sätt att han i ett brev till poststyrelsen i mars 1877 framhöll den orättvisa fördelningen av postverkets gracer. Han tryckte sålunda på att Björkebergs socken med en folkmängd på 400-500 personer hade en poststation, medan Västerlösa med mellan 1300 och 1400 personer var utan. Han föreslog att poststationen i Björkeberg skulle dras in och den i Västerlösa återupprättas.

Över detta förslag reagerade naturligtvis kyrkoherde Carl Wahlgren i Björkeberg, som menade att problemet aldrig skulle ha blivit aktuellt, om poststationsföreståndare Lindqvist hade nöjt sig med den lägre avlöningen. "*Härvidlag*", skrev han, "*besannas det gamla ordspråket: att fordra för mycket är ginaste vägen att få intet*". Församlingen i Björkeberg var ändå rädd för att Cedréns förslag skulle vinna gehör och erbjöd sig att själv avlöna sin poststationsföreståndare, om detta kunde förhindra en eventuellt ifrågasatt indragning. Landskansliet i Linköping hemställde hos poststyrelsen, att poststationen i Västerlösa skulle återinrättas och att den i Björkeberg ändå skulle finnas kvar, men poststyrelsen beslöt, att frågan skulle vila i avvaktan på hur postdistributionen organiserades i samband med att lantbrevbäring infördes.

Denna började i liten skala i Östergötland år 1879. Landskansliet menade sig ha fått dålig erfarenhet av lantbrevbäring från olika håll och beslöt att i ett brev till poststyrelsen den 19 juli 1879 "*jämval med avseende å det missnöje med lantbrevbäringen, som förspors från trakter i länet, där sådan blivit inrättad, tillstyrka bifall till den av Västerlösa församling gjorda framställning om inrättande därstädes på erbjudna villkor av en poststation från och med 1880 års början*". Villkoren var bl a att poststyrelsen skulle betala 25 kronor om året som bidrag till poststationsföreståndarens avlöning samt bekosta postföringen mellan Björkeberg och Västerlösa.

I Linköping hade postmästeriet övertagits av Karl Johan Westman. Han varnade poststyrelsen för att låta Westergren få något postföringskontrakt, enär denne "*icke sällan av rusgivande drycker överlastar sig, i följd varav han ock helt nyligen i stadens närhet tappade hela posten, den han ej saknade förrän vid hemkomsten*". I stället anställdes J P Qvist som postförare mellan Björkeberg och Västerlösa med en ersättning av 45 öre för varje tur fram och åter från 1880 års ingång. Då återinrättades poststationen i Västerlösa med villkor "*att poststationen under en tid av 3 år varder skött av tjänlig person mot ett arvode från postverket av allenast 25 kronor per år*".

Poststationen i Björkeberg undgick alltså de planer som smiddes i Västerlösa på dess indragning, kanske mycket tack vare att Wedell accepterade lönesänkningen. Han hade troligen ödet för kollegan i Västerlösa i åtanke. Anders Peter Wedell lämnade över tjänsten den 1 juni 1898 till sonen Carl Oskar Wedell, som då fick årsarvodet höjt från 25 till 50 kronor. Det höjdes med 1905 års ingång till 150 kr, vilket också gällde, när han fick lämna poststationen ifrån sig den 19 oktober 1913.

Då flyttades den till järnvägsstationen och Wedell blev av med sin befattning "*på grund av kontraktets ordalydelse*". I kontraktet mellan postverket och Wedell fanns nämligen en passus om att kontraktet kunde upphöra utan uppsägning, om en järnväg i närheten kunde användas för posttransporter och en näraliggande station som poststation.

Ortsborna hade emellertid kämpat för att lantpoststationen skulle finnas kvar, när järnvägen Väderstad-Skänninge-Bränninge öppnades för trafik på berörd delsträcka. Postmästare Jöns Swenborg i Linköping hade en annan uppfattning och skrev i sitt yttrande till postdirektionen den 14 februari 1913 bl a följande:

"Nuvarande poststationen i Björkeberg anser jag böra flyttas till blivande järnvägsstationen med samma namn, varigenom den visserligen blir belägen omkring en och en halv kilometer från kyrkan, som hitintills ansetts vara ortens centralpunkt, men detta avstånd är ju ej synnerligen att räkna med, helst som förbindelsen med järnvägsstationen väl kommer att bliva livlig och affärsrörelsen m m så småningom söker sig dit".

I detta instämde också postdirektionen, när utredningen sändes till poststyrelsen. Däri redovisades emellertid, att kommunalstämman önskade behålla poststationen i kyrkans närhet. Det fanns emellertid ortsbör som talade för att poststationen skulle flyttas till järnvägsstationen, något som gav poststyrelsen bryderier. I det ursprungliga konceptet för beslutsbrevet till postmästaren i Linköping fanns texten *"att posttransporter skola verkställas mellan å ena sidan, en var av de nuvarande poststationerna i Björkeberg och Västerlösa och, å andra sidan, de blivande järnvägsstationerna med samma namn"*. Om tanken bakom detta var, att en förenad poststation också skulle inrättas, skulle det ha blivit två poststationer i Björkeberg, den nya kanske kallad Björkebergs station.

Den citerade texten ströks vid slutjusteringen den 22 augusti 1913. Poststationen flyttades alltså från kyrkbyn till järnvägsstationen, vars föreståndare David Leonard Gustafsson blev ansvarig för postsysslan. Efter honom vilade detta ansvar på följande järnvägsanställda: Carl Albin Levin (1919-1927), Edit Maria Carlsson (1927-1929), Ida Maria Levin (1929-1945) och Elvira Elisabeth Andersson (1945-1959).

Poststationen ersattes med lantbrevbäring den 1 september 1959. Under en övergångstid kompletterade ett postombud lantbrevbäringen till Björkeberg. Detta fanns under tiden september 1959 - mars 1961 och använde en datumstämpel med gravyren VÄSTERLÖSA POB 1.

Stjärnorp

Den ena av de två poststationer i Gullbergs härad, som inrättades på grund av att postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen, var den som öppnades i Stjärnorp med 1875 års ingång. Till föreståndare antogs skolläraren Carl August Wånell med 75 kr i årsarvode. Poststationen låg i Klockargården vid Stjärnorps säteri.

Vid ett sammanträde på landskansliet i Linköping den 1 november 1877 förhandlade postverket med länsstyrelsen om den nya organisation av postnätet som föranleddes av beslutet att lantbrevbäring skulle införas. Mot bakgrunden av att frimärksförsäljningen var mer än fyra gånger så stor som arvodet kan det synas förvånande att indragning av poststationen i Stjärnorp fördes på tal vid det tillfället. Kronofogden kunde efter förhandlingar med berörda poststationsföreståndare och postförare skriva följande om Wånell i sin redovisning till länsstyrelsen den 18 maj 1878 av planerade förändringar inom Gullbergs, Bobergs och Valkebo häraders fögderi:

"Såvida Stjärnorps sockens poststation skall indragas och postutväxlingen besörjas av lantbrevbärare, har nuvarande poststationsföreståndare, organisten C A Wånell, åtagit sig mottaga och avlämna socknens post".

Därmed avsågs att Wånell skulle bli s k kommunombud, dvs vara den förmedlande länken mellan lantbrevbäraren och de sockenbor som inte kunde komma i direkt kontakt med honom under hans vandring. Men naturligtvis restes motstånd från kommunens sida mot poststationens indragning. Detta ledde till en överenskommelse med socknens företrädare vilken fick följande formulering i poststyrelsens beslut den 3 juni 1878: *"Bibehålles t v så länge föreståndarebefattningen bestrides mot arvode ej överstigande 45 kr."* Wånell fick underteckna ett nytt kontrakt, för att poststationen skulle få vara kvar.

Som vikarie övertog organisten Karl Viktor Wånell poststationen den 1 oktober 1890 och blev ordinarie föreståndare en månad senare, nu med ett årsarvode på 90 kr. Detta höjdes till 150 kr, när folkskolläraren Carl Johan Lindström tog över den 1 juli 1901. Han lyckades få det höjt till 200 kr från den 1 juli 1902. Han avled den 27 mars 1905 och änkefru Albertina Lindström blev föreståndare med årsarvodet höjt till 250 kr från den 1 maj 1905.

Under hennes tid blev det aktuellt att flytta poststationen från Klockargården. Hon skrev den 17 april 1909 till poststationens överordnade postmästare i Linköping det brev som jag återger på nästa sida. Jag väljer att återge det som ett förminskat faksimile av flera skäl. Det utgör bl a ett exempel på handläggning av ärenden på den tiden med postmästarens påskrift nederst för vidareändandentill postinspektionen och efter utredning poststyrelsens remisspåskrift överst samt slutligen därunder en anteckning den 18 juni om att poststyrelsen hade avgjort ärendet i en skrivelse till postmästaren i Linköping via postinspektionen. Ärendet omfattar totalt 8 sidor, om vars innehåll något återges på sid 11.

II, 1261

Inkom till Postinspektionen i Östra Postdistriktet
den 23 MAJ 1909
D-Nr 2917

3208

Postkontoret i Linköping
Inkom den 19 JUN 1909
Nr 336

1909 den 11 Maj anm. i Kungl. Postinspektörens i Östra distriktet, förmed anmodan att till K. afgifva yttrande, huruvida i under angifna förhållanden och med hänsyn till rörelsen och uppbörderna vid poststationerna i Kungl. skäl kunde anse vara för handen att i någon mån höja poststationsföreståndarens, hvilken försäkrings belopp i så fall borde afgifva. Inspektörens förslag. Som ovan. De officiella. Kungl. Gener. poststyrelsen. Inkom den 15 JUN 1909

Till Postmästaren H. H. J. Swenson Linköping
1909 den 18 juni anm. i Kungl. Generalpoststyrelsen och ep. det. (m. S. S.) Linköping i Linköping

Så härmed värdsaunt fråga huruvida poststationen i Stjärnorp får flyttas 10 minuters väg därifrån den nu är belägen, emedan kyrkans skolorädet härstädes begärt så stor hyra för den lägenhet jag får närvarande inneha. Landshöfdingen i Breve Douglas som på sommaren bor strax intill poststationen har förklarad att han ej har något däremot, vägen för poststyrelsen blir suddigt 4 minuter längre. Poststationen i Stjärnorp den 17 april 1909. Värdsaunt All. Lindström.

Öfverlämnas värdsaunt till Postinspektionen i Östra Postdistriktet Postkontoret i Linköping den 12 April 1909. J. J. Swenson Värd!

==== Posthistoria från Gullbergs härad ====

Som framgår av tillskriften nederst på det brev som återges på motstående sida, överlämnade postmästare Jöns Swenson (Swenborg från 1911) till postinspektionen änkefru Albertina Lindströms begäran att få flytta poststationen. Postinspektionen återremitterade ärendet till fru Lindström med begäran om besked på det ungefärliga avståndet, i meter räknat, från poststationens dåvarande läge till den ifrågasatta platsen, i vilken riktning poststationen skulle flyttas samt om den därvid kom att ligga invid allmänna landsvägen.

Dessutom anmodade postinspektionen fru Lindström att "tillspörja entreprenören av postföringen å linjen Vreta kloster - Stjärnorp, lägenhetsägaren Fredrik Wettergren, och hans svar hit meddela, huruvida han kan finnas villig att, därest poststationen i Stjärnorp komme att flyttas till avsedd plats, fortfarande utgöra postföringen mot enahanda ersättning som hittills".

Fru Lindström uppgav det ungefärliga avståndet vara 725 meter och att flyttningen skulle ske i sydlig riktning men att poststationen inte skulle komma att ligga invid allmänna landsvägen. Postföraren förklarade sig inte vara villig att fullgöra postföringen med oförändrad ersättning.

Postinspektör Adolf Malmgren ansåg sig vid överlämnande av ärendet till poststyrelsen den 6 maj 1909 inte böra tillstyrka framställningen, "enär vid bifall härtill poststationen icke komme att ligga invid allmän landsväg och entreprenören av postföringen dessutom fordrar förhöjd ersättning".

I poststyrelsen gjordes nu den remisspåskrift som återfinns överst i avbildningen på föregående sida. Den tyder enligt min uppfattning på en mänsklig inställning. Man ville hjälpa poststationsföreståndaren på grund av att kyrkorådet hade begärt större hyra. Hennes årsarvode hade varit 300 kr sedan oktober 1908, då hon fick sin andra arvodeshöjning.

Postinspektören i östra distriktet, vid den tiden med säte i Stockholm, fick sålunda ärendet på återremiss och begärde nu vissa statistiska uppgifter från postmästaren i Linköping på en särskild blankett. Samtidigt begärdes uppgift bl a om hur stor hyreshöjningen skulle bli. Till utredningen lades nu ett brev från skolrådets ordförande med uppgift att poststationslokalen tillhandahölls avgiftsfritt och att poststationsföreståndarens bostadslägenhet, två rum och kök, innehades av henne mot villkor att hon städade och eldade den i samma hus belägna skolsalen samt att denna hyresersättning fr o med den 1 juli 1909 skulle erläggas kontant med 50 kr per år.

Postinspektören meddelade dessa uppgifter till poststyrelsen den 12 juni 1909, varvid gjordes jämförelser med kostnaderna för en förenad post- och järnvägsstation: "Om Stjärnorps poststation förvaltades av järnvägsstationsföreståndare, skulle poststationen med avseende å rörelsen och uppbörderna under sistlidna år vara hänförlig till femte avlöningsklassen, där årsarvodet utgör 420 kronor". Postinspektören tillade:

"Med hänsyn till föreliggande omständigheter och i enlighet med Kungl. Styrelsens förestående remissresolution har jag ansett mig böra föreslå, att arvodet till poststationsföreståndaren i Stjärnorp från och med den 1 juli måtte utgå med 350 kronor om året".

Poststyrelsen gick till beslut den 18 juni 1909, som framgår av texten i avbildningen på motstående sida. Däremot framgår inte beslutets innebörd. Det återfinns i centralarkivet i en pärm för avgående skrivelser i juni 1909. Innebörderna var att fru Lindströms årsarvode skulle höjas till 360 kr.

==== Posthistoria från Gullbergs härad ====

Någon flyttning av poststationen blev det alltså inte längre tal om. Fru Lindström fick skriva under ett nytt kontrakt. När poststationen övertogs i april 1913 av organisten och folkskolläraren August Albert Rydin, var arvodet oförändrat men höjdes ytterligare, innan Rydin fick uppleva att poststationsföreståndarnas arvoden reglerades efter vissa grunder. Därigenom skapades förutsättningar för en någorlunda rättvis lönesättning till föreståndare för likvärdiga poststationer över hela landet.

August Albert Rydin behöll befattningen som poststationsföreståndare till och med 1924, varefter Nils Richard Vilhelm Rydin tog över. Han var den som skötte poststationen under den längsta perioden av samtliga sex ordinarie föreståndare - i mer än 40 år. Poststationen drogs in med september månads utgång 1965.

Ej poststation

Flistad

Utöver poststationerna i Björkeberg och Stjärnorp hade länsstyrelsen planerat två andra poststationer inom Gullbergs härad, nämligen i Ljung och i Flistad. I avsnittet om Ljungsbro lämnas på sid 15 närmare uppgifter om hur poststyrelsen inte godkände dit insända kontrakt med poststationsföreståndare på de sistnämnda platserna. Någon poststation med namnet Flistad öppnades sålunda inte, men i Ljung fick man så småningom en poststation med namnet Ljungsbro.

Uppgift

i uppgift m. m. vid poststationens i Flistad.

1) Svarande årsaförde			
2) Frankostyckens utgång och uppburna postafgifter för lönesförändlingen år <u>1908</u>			
a) -----			
b) -----			
c) -----			
d) i medeltal för år -----			
3) Totalt afgående värdepappersbrev under år <u>1908</u>			
a) rekommenderade brefförändelen: postafgifter	176		
postskatt -	308		
b) vanliga paket (ovan, ej klagda med postförskott)	111		
c) ackurrerade bref: postafgifter	89		
postskatt -	410		
d) ackurrerade paket	—		
e) postförskott för ändelen (brefpost för. och paket)	7		
f) postanmärkingar	279		1235
4) Totalt nummer exemplar af ackurrerade teckningar och bildskiffror under år <u>1908</u> (obs. andra sidan)			37081
5) Totalt afgående bildposten hvarje vecka			
6) sommar jernvägs poster			
7) öfriga poster			4
8) vinter: jernvägs poster			
9) öfriga poster			4
10) Postpostambassörerna			
11) antal insättningar			32
12) " uttagningar			21
13) " utlämnade utböcker			2
Postkontoret i <u>Lindköping</u> den <u>4</u> Dec. <u>1909</u>			

Detta är ett exempel på statistik, som man under seklets första decennium kunde ta hänsyn till för att bedöma lönsamheten för en poststation och storleken av föreståndarens arvode.

Utdrag af protokollet vid ordinari kom-
malförsamling med Ljungs S^o den 19 Dec. 1889.

87.
På gifvorn församling framställdes fråga om
icke stämman ville vidtaga några åtgärder
för att få en poststation inrättad inom socknen,
som saknar sådant. De närvarande ansågo det både
nyttigt och af behofvet påkalladt att en poststation upprättas
där inom församlingen, hvars folkmängd är jämförelsevis
ej ringa, då flera större egendomar samt ganska betydliga
industriella verk och imätningar finnes och till följd här
af eno ganska betydlig brevväxling och penningförändelse
egur rum och hvars inneboare med icke ringa kostnad
och tidsutdragt måste hemta sin post på aflägsit belagna
postanstalter i Linköping eller Berg. Man ansåg lämp-
ligaste platsen för en sådan station vara vid kyrkan
der lämplig person att föreföra en poststation finnes
att tillgå. Och uppdrog stämman åt Prosten L. P.
Broman och kommunalrådets ordförande H^o J. J. J.
C. W. Landelius att i stämmans vägnar ingå med
en ansökan till Kongl. Poststyrelsen att få en post-
station upprättad, om möjligt med daglig postgång.

Som ofvån
L. P. Broman
Ordf.

Justeradt af Gårds utdraget betygar
E. Allin in lidande

Olaus Carlsson L. P. Broman

Om den framställning som följde på detta protokollsutdrag efter två månader berättas med
början nedtill på nästa sida.

==== Posthistoria från Gullbergs härad ====

1893-04-01--

Ljungsbro

När länsstyrelsen i olika etapper under 1874 redovisade de preliminära
planerna för organisationen av postnätet i Östergötland i anslutning till att
postverket skulle ta över ansvaret för kronobrevbäringen, fick poststyrelsen
bland åtskilliga förslagskontrakt ta emot ett som avsåg anställning av prosten
J. Öster i Ljung Rågård för att vara föreståndare för en poststation med
namnet Ljung vid postlinjen Berg-Borensberg.

Efter granskning av de många efter hand insända kontrakten skrev poststy-
relsen den 10 december 1874 till länsstyrelsen angående flera än de här
nedan nämnda postlinjerna och poststationerna bland annat följande: "om
befattningarna som föreståndare för poststationer i Flistad, Klockrike och
Elfvestad å postlinjen Berg-Skeppsås, i Krigsberg och Egebyborna å
postlinjen Motala-Borensberg och i Ljung å postlinjen Berg-Borensberg, så
har inrättande av dessa postanstalter jämte postlinjer icke av Konungens
Befallningshavande ansetts erforderligt vid det sammanträde inför Konungens
Befallningshavande rörande regleringen av postförbindelserna inom
länet, vilket ägde rum i slutet av sistförflutne juli månad, och då desamma
anordnande icke synes skäligen kunna grundas på bestämmelserna i Kungl.
kungörelsen den 5 december förlidet år om kronobrevbäringens upphörande
och om sättet för fortskaffande av de försändelser, för vilka nämnda brev-
bäring fått anlitas, så mycket mindre som för i ifrågavarande orter tillfälle blivit
berett att i allmänhet för sin postutväxling kunna begagna lösväska som med
allmän post fortskaffas, får Kungl. Generalpoststyrelsen härjämte överlämna
bägge exemplaren av omförmälda icke godkända kontrakt, med anhållan att
desamma genom Konungens Befallningshavandes försorg torde bliva till
vederbörande kontrahenter återställda".

Den tillkrånglade formuleringen, som totalt berörde åtta tilltänkta poststatio-
ner utöver de sex, som nämns i den delvis citerade texten, visade sålunda på
att länsmän och kronofogdar i Östergötland hade tagit till "med råge", när de
gjorde upp förslagskontrakt med hugade spekulanter på befattningar som
poststationsföreståndare. Bland de återställda förslagskontrakten fanns så-
lunda ett med prosten J. Öster och någon poststation i Ljung kom inte till
förrän långt senare.

Flera försök gjordes men det var inte förrän efter den ordinari kommunal-
stämman med Ljungs socken den 19 december 1889 som de berörda kunde
börja nära hopp. På föregående sida återges det protokollsutdrag, som de
utsedda representanterna sände med sitt brev till poststyrelsen den 27
februari 1890. De framhöll, att Ljungs socken hade en folkmängd på omkring
1800 personer och pekade särskilt på hur obekvämd postgången var med
nära en mil till Bergs poststation. Det fanns en orsak som gjorde krånglet
ännu värre, nämligen att de inte anlidade Bergs poststation utan hämtade "sin
post från det 2 mil avlägsna Linköping; icke mindre än 6 s k lösväskor gå
härifrån dit".

==== Posthistoria från Gullbergs härad ====

Representanterna skrev vidare följande i sitt brev: "I närheten av Berg äro ortens kronfogde- och kronolänsmans kontor samt prostexpedition belägna och nu måste försändelserna dit och därifrån först gå in till Linköping och så tillbaka förbi Berg, vilket föranleder en menlig tidsutdräkt med ofta angelägna skrivelser till och från dessa myndigheter. Då flera närbelägna mindre socknar utan industriella inrättningar äga förmånen av att äga poststation inom sig, så synes billigheten fordra, att denna större kommun finge sådan, vilken tvivelsutan skulle betäcka kostnaderna. Sockenmännen har ansett att en sådan helst skulle förläggas vid kyrkan, där personer finns som kunde förestå densamma. Kyrkan ligger en kilometer från den av posten nu befarna vägen, men om vägen toges från Berg förbi Jakobslund och kyrkan så skulle väglängden ökas med inalles blott en kilometer för varje resa".

Poststyrelsen remitterade framställningen till postmästaren i Linköping. Av remisspaskriften kan man tro att framställningen redan vid mottagandet hade mötts positivt. Det begärda yttrandet skulle också innefatta "upplysning angående den lägsta årliga ersättning, mot vilken föreståndare för den föreslagna poststationen må kunna erhållas samt postföring till samma station anordnas, varjämte, därest poststation å platsen i fråga skulle anses böra komma till stånd, lämplig annan benämning än Ljung måste för densamma föreslås, till undvikande av förväxling med annan, redan befintlig postanstalt med detta namn". De vanligaste remisspaskrifterna brukade bara innehålla krav på yttrande av remissinstanserna utan någon specifikation.

Ärendet kom att ta lång tid och poststyrelsen rådgjorde även med länsstyrelsen, som i sin tur begärde uttalande av kronofogden. Denne skrev den 29 oktober 1890 till länsstyrelsen "att den begärda poststationen ovedersägligen är av behovet påkallad, såväl med fästat avseende å den inom kommunen förekommande större brevväxling som ock, å densammans avsevärda längre avstånd från Linköpings postkontor, som av de korresponderande inom nämnde socken i och för brevväxling mera allmänt anlitas".

Länsstyrelsen tillstyrkte den 5 november 1890 i ett brev till poststyrelsen bifall till ansökningsen om en poststation i Ljungs socken. Där hade man under mellantiden blivit otålig och frågan fördes åter på tal vid den ordinarie kommunalstämman den 19 december 1890, varvid samma representanter som förut utsågs att göra ansökan till poststyrelsen. Möjligen kunde detta bidra till påskyndande av handläggningen, men det skulle ändå dröja två år till innan ärendet så att säga konkretiserades. Då förelåg efter förnyad remiss från poststyrelsen förslag om såväl poststationsföreståndare som kostnadsberäkningar m m. Det hela sammanfattades i ett brev den 6 december 1892 från postmästare Karl Westman i Linköping till poststyrelsen. Dessutom fick poststyrelsen i början av det följande året en motsvarande utredning från postinspektionen, som däri också kunde hänvisa till uttalanden av postmästaren i Borensberg den 23 januari 1893. Poststyrelsen hade sålunda att ta ställning till synpunkter inte bara från postinspektionen utan också från två förvaltningspostkontor, när det var dags att ta beslut.

Postmästaren i Linköping föreslog inledningsvis att en poststation skulle inrättas inom Ljungs socken vid Råby, enär den av petitionärerna angivna vägen förbi Jakobslund och Ljungs kyrka icke är till underhåll indelad. Hans hemställan innehöll också de förslag som återges i faksimil på nästa sida.

att poststationen måtte erhålla någon benämning som påminner om Ljungs socken, Skåla socken eller Borensberg, såsom Ljungebro, en ny gånge benämning på den öfver strömmen betesde län, Strömfäll, eller Strömsfors eller Borensberg,

att till poststationens föreståndare antages föreståndaren för Råby aktiebärgs handelsbolag, eller den Lindström, hvilken genom vidfogade skrift förklarar sig villig att mot årligt afgifvande af 300 kronor åtaga sig poststationens skötsel, samt

att postgången till den ifrågasatta stationen utsträcker till 6 dagar i veckan, tre dagar i förbindelse med post härifrån till Borensberg, som löpligen torde löpa fram och återgå två dagar, torsdagar och lördagar, och de öfriga 3 söndagsdagarna fram och åter här emellan och den nya poststationen;

och här anbud afgifvits dels af Lars Jakob Gustafsson i Borensberg om utgörande dit af postföring 3-4 gånger i veckan fram och åter mot lön af 6 kronor 50 öre per dubbel färd och dels af förvaltare Oscar Hansson i Råby om besörjande af postföring tre gånger i veckan fram och åter mellan Linköping och Råby, mot ersättning af 3 kronor 50 öre åfven för dubbel färd. Linköping den 6 december 1892.

Karl Westman

Postinspektionens sammanfattning till poststyrelsen den 29 januari 1893 anslöt sig till postmästarens förslag och tog ställning till den delvis förändrade postföringen. Detta innebar *"dels att antalet postlägenheter mellan Linköping och Borensberg bleve oförändrat, blott med den skillnad att framkomsten till Borensberg skulle, de dagar post befordrades via Skeppsås, nämligen onsdagar och lördagar, framflyttas från kl 8 förmiddagen, som nu är fallet, till kl 11.45 förmiddagen, och dels att postlägenhet mellan Linköping och Ljungsbro bleve daglig utom söndagar"*.

I beslutet den 14 februari 1893 innefattades anmodan till postinspektionen att utarbeta detaljerade tidtabeller m m under tiden fram till den 1 april 1893, då poststationen skulle öppnas. Det blev också fortsatt korrespondens om namnfrågan i form av icke diarieförda personliga brev mellan postinspektionens och poststyrelsens beslutsfattare. Namnfrågan blev het sedan ombud för Råby fabriker hade besökt poststyrelsen den 18 februari 1893 *"och förklarat, att de på inga villkor acceptera benämningen Ljungsbro för den blivande nya poststationen inom Ljungs socken; utan föreslogs åtskilliga andra namn - bland andra egendomligt nog, Carabano. Ett annat namn än Ljungsbro torde emellertid stationen i nästa föredragning erhålla"*, skrev B Friman i poststyrelsen till postinspektör Wennström i Norrköping, *"och skall såväl du som övriga vederbörande framdeles härom erhålla närmare besked. Emellertid har jag på förhand velat underrätta dig om saken, till iakttagande vid utbudningen av postföringen Linköping-Råby-Borensberg, så att du därvid ej betecknar poststationen vid Råby med namnet Ljungsbro"*.

Postinspektör Ernst Wennström besvarade omgående detta personliga brev från chefen för poststyrelsens trafikbyrå, B Friman och skrev bland annat:

"Tacksam för ditt brev kan det ej annat än förvåna mig att vederbörande äro betänkta på att ändra benämningen Ljungsbro. Innan jag beslöt mig för detta namn, reste jag till Linköping, varest såväl postmästaren som kontrollören, var för sig, tillstyrkte benämningen Ljungsbro av flera talande skäl. De upplyste tillika att Herr Hamnqvist ville hava benämningen 'Carabano', för att därigenom göra reklam för sitt påhitt att uppkalla den nyanlagda Chokladfabriken vid Råby med detta 'spanska' namn. Då jag ej ville låna mig till dylik reklam, föreslog jag det mest lämpliga, som är och förblir Ljungsbro".

I ett svarsbrev den 21 februari meddelade Friman, att poststyrelsen samma dag hade prövat frågan om ett annat namn men stannat för Ljungsbro. Därmed var det fritt fram för postinspektionen att börja anbudsproceduren för den ändrade postföringen. Det fanns bara två som sökte befattningen, förvaltaren Oscar Hamnqvist på Råby AB och postföraren på den tidigare direkta linjen Linköping-Borensberg L J Gustafsson. Den sistnämnde antogs.

Poststationen öppnades enligt poststyrelsens beslut den 1 april 1893 med namnet Ljungsbro och handelsföreståndaren Albin Lindström blev föreståndare med 300 kr i årsarvode. Senareläggningen av posten vissa dagar till Borensberg blev kända innan förändringen genomförts och därifrån skrev slussinspektör Bergström och bokhållare Sundahl redan den 20 mars 1893 och begärde viss justering. Detta blev början till en längre utredning, sammankopplad med flera intressenters ansökningar om ändrad postföring. Utredningen slutade med poststyrelsens beslut den 6 oktober 1893 att icke bifalla ansökningarna.

Efter förnyad prövning blev resultatet detsamma. Med oförändrat årsarvode övertog Emil Victor Indebetou poststationen 1895. Han lämnade över 1898 till handlanden Carl Alfred Uddgren och två år senare finner vi disponenten Olof Gunnar Svensson som föreståndare.

Under Ljungs kommunalstämma den 18 mars 1902 diskuterades ett förslag att begära poststationen flyttad från Råby till kyrkan. Samma dag tillställde Uno Brobeck stämman en förklaring att han ville åta sig att vara föreståndare med 450 kr i årsarvode. Önskemålen om poststationens flyttning baserades på förmodan att den kunde dras in efter fabriken flyttning från Råby. Uppbörderna vid poststationen hade redan minskat högst betydligt. Ryktesvis hade man hört att det i stället för indragning varit tal om flyttning av poststationen till Malfors i Vreta klostrets socken. På församlingens vägnar skrev kyrkoherden i Maspelösa L P Broman och ordföranden i Ljungs kommunalstämma C A Liljebäck ett särskilt brev till poststyrelsen. De framhöll bl a:

"Villigt medgives att Råby fabrik är och varit poststationens största och säkraste kund; att den varit av sådan avgörande betydelse, att församlingen i övrigt, den förutan, icke skulle kunna uppbära en poststation, våga vi likväl betvivla. Om av hela den årliga uppbörderna 2/3 beräknas hava härrört från fabriken och den återstående tredjedelen från församlingen i övrigt, utgör dess bidrag likväl ett belopp av 700 à 800 kr per år. - - - Där poststationen hittills varit förlagd har den kunnat draga till sig post huvudsakligen blott från socknens glesare bebyggda skogbodel, varemot den tätare befolkade slättbygden fördelaktigare hämtat sin post från kringliggande poststationer utom socknen. Blev däremot, såsom vi önska, poststationen förlagd vid kyrkan, skulle hela församlingen finna med sin fördel att ha sin post på egen poststation. Då härtill kommer, att den person, som enligt träffad eventuell överenskommelse skulle förestå poststationen, uteslutande komme att ägna sig åt postsysslan, till följd varav poststationens intressen på bästa sätt kunde tillgodoses, tro vi oss även häruti finna ett stöd för vårt antagande, att uppbörderna med all säkerhet skall kunna uppbringas till minst 1000 kr per år. I förbigående torde få nämnas, att poststationen i den betydligt mindre grannsocknen Stjärnorp under de 12 senaste månaderna uppnått denna summa. - - - På grund av vad sålunda blivit anført och med påpekande av att samtliga kringliggande socknar hava poststation - Vreta kloster ej färre än tre och måhända med utsikt att inom kort erhålla en fjärde, - alla med 6 dagars post i veckan, torde vi kunna hysa grundat hopp om bifall till denna del av vår ansökan".

Det tre foliosidor långa brevet försågs av handläggaren i poststyrelsen med anteckningen *"ännu ej ifrågasatt att göra någon omreglering; kontrakten är vid gällande kraft"*. Poststyrelsen remitterade brevet den 1 april 1902 till postinspektören *"för avgivande av yttrande, huruvida fråga om förändring av postförhållandena inom Ljungs socken vore under förberedande handläggning hos postinspektionen"*. Postinspektionen svarade den 6 april *"att till postinspektionen icke inkommit något ärende angående ändring i nuvarande postförhållanden inom berörda socken, men har postinspektionen försport, att chokladfabriken i Ljungsbro, på vars framställning därvarande poststation på sin tid tillkommit, skulle framdeles komma att flyttas från dess nuvarande plats några kilometer, och lärer väl nyssnämnda förhållande hava givit upphov till här föreliggande framställning"*.

Det fanns således inte någon anledning att gå vidare med ärendet, men det blev det, sedan den pågående utredningen ledde till beslut om flyttning av poststationen i Ljungsbro till Malfors. Kommunalmyndigheterna i Ljung väckte ärendet åter till liv, som framgår av nedan återgivna utdrag. Detta gjordes i avvaktan på svar på brevet till poststyrelsen.

Utdrag ur protokollet vid
ordinarie kommunalstämma
med Ljung den 10 Mars 1903

17

Enligt stämmobeslut af den 18 Mars 1903 inbjöd Ljungs församling till Kungl. Generalpoststyrelsen den 24 samma månad med en motiverad skriftlig ansökan att få behålla poststationen Ljungsbro inom socknen och med samma namn och antal postbrev i verksam som det till, och följade till ansökan en vördsam anhållan om skriftligt svar på densamma.

På svar ämnade ej inlämnat, och anledning är befara, att skrifvelsen lämnas utan afseende, så beslut stämman i dag att anmoda Herr Prästen G. P. Broman att i församlingens vägnar och på dess bekostnad sätta sig i personlig förbindelse med Generalpoststyrelsen förhåll med framhållande af församlingens lifliga önskan. Lösa utvärken bifall till dess billiga beväran.

Som oöfvan.
G. A. Liljedahl.
Ordf.

Justerat och godkändt:
Uno Broberg C. D. Johansson

På utdraget, betygat:
Ljung den 16 Mars 1903.
G. A. Liljedahl.

Åtta dagar efter stämman daterade kyrkoherde Broman ett brev till poststyrelsen vilket inleddes med följande rader:

"Då det kommit till min kännedom att Kungl. Poststyrelsen nu bestämt, att den i Ljungs socken varande poststationen vid Råby, benämnd Ljungsbro, skall flyttas till Malfors i Vreta Klosters socken, då får jag härmed, med stöd av bilagda utdrag av kommunalstämmoprotokoll, å Ljungs kommuns vägnar vördsamt anhålla att en poststation inrättas vid Ljungs kyrka...."

Kyrkoherden utgick på riktiga grunder från att den förmodade flyttningen till Malfors skulle medges från den 1 april 1903 och föreslog i ett brev till poststyrelsen att Ljungsbro poststation efter flyttningen till kyrkan skulle få namnet ändrat till Ljungsfors "då redan lär vara bestämt att stationen vid Malfors skall behålla namnet Ljungsbro, fastän den ligger utom Ljungs socken". Brevet remitterades till postinspektionen, som i sin tur förhörde sig med kronofogden. Denne svarade den 23 april 1903 bl a följande:

"I anledning härav har jag äran meddela, att Ljungs kommuns framställning synes mig så tillvida böra bifallas, att poststation anordnas vid Ljungs kyrka med postutväxling mellan denna och Maspelösa med enkel tur helst varje söckendag eller åtminstone fyra dagar i veckan".

Vid ärendets slutbehandling i poststyrelsen kunde man inte gå med på vare sig anordnande av lantbrevbäring eller inrättande av en poststation vid Ljungs kyrka. Däremot hade det tidigare fattade beslutet om att flytta Ljungsbro poststation från Råby till Malfors planenligt hunnit genomföras från och med april månads ingång. Olof Germund Svensson hade slutat sin anställning som poststationsföreståndare. Med poststationen belägen i Vreta Klosters socken bibehölls det ursprungliga namnet Ljungsbro. Fröken Agnes Beda Carlsson blev föreståndare och hennes årsarvode blev 480 kr.

Flyttningen av poststationen till Malfors ägde rum i samband med att poststationen i Berg drogs in. Denna åtgärd hade godkänts av ordföranden för Vreta Klosters kommunalstämma August Beckman den 9 januari 1903. Framställningen till poststyrelsen den 8 januari 1903 om att få poststationen flyttad från Ljungsbro skrevs under av poststationsföreståndare Svensson själv, som kan sägas ha suttit på dubbla stolar genom att han också var anställd av företaget. Det var sålunda i den sistnämnda egenskapen som han skrev under också nedan återgivna förbindelse.

Härmed förbinda vi oss, att utan kostnad för Kungl. Postverket, i vår egendom Malfors upplåta lokal om 12 rum och kök för poststationen i Ljungsbro och elektrisk belysning därpå samt lokalens och belysningsmaterialets underhåll

Ljungsbro d 8 jan 1903
Ing. Chalden, Esbjörn, Målsölaget, Motala

[Signature]

Förutom att poststationen i Berg drogs in medförde flyttningen av Ljungsbro poststation bl a att gångpostföringen på linjen Maspelösa-Ljungsbro drogs in och att postföring inrättades med gående bud sex gånger i veckan på den 5 km långa linjen från Gullbergs då fyra månader gamla förenade post- och järnvägsstation till Malfors, det nya läget för Ljungsbro poststation. Personalfrågan löstes smidigt genom att poststationsföreståndare Svensson frivilligt avstod från sin befattning och fröken Beda Carlsson, som var poststationsföreståndare i Berg, kunde få bli föreståndare för den till Malfors flyttade poststationen. Postinspektionens kalkyl visade på en rationaliseringsvinst av 420 kronor per år.

Beda Carlsson efterträddes 1915 av Anna Sofia Broman. När hon slutade som föreståndare vid 64 års ålder, upphöjdes poststationen till en postexpedition den 1 oktober 1931. Margit Bergliot Jancke blev chef för denna och fick vara med om postexpeditionens flyttning till Centralplan 5 1952. Hon följdes 1963 av Ingrid Maria Levin. Ingvar Johansson tog över 1971 och fick uppleva den generella omorganisation som medförde att han fick titeln lokalpostmästare 1977, med prefixet lokal slopat från 1986 års ingång. År 1982 flyttades postexpeditionen igen, nu till Evastigen 9. Karl Evert Johansson tog över 1987 och i den nya organisationen efter genomförd divisionalisering har Magnus Andersson vid postkontoret Linköping 9 det övergripande ansvaret för postservice i Ljungsbro.

Hoppet att få en poststation inom Ljungs socken i stället för den, som flyttades till grannsocknen 1903, levde kvar. Kommunalstämman den 6 december 1919 behandlade frågan och tillsatte en kommitté på tre personer som skulle presentera ett *"förslag till postväsendets ordnande på ett mera tidsenligt och tillfredsställande sätt"*.

Ett sådant förslag lämnades vid en extra kommunalstämma den 18 januari 1920 och gick ut på *"att hos vederbörande myndighet söka utverka upprättande av en poststation i Ljungs Handelsförenings lokal eller annan lämplig lokal i dess närhet, samt lantbrevbäring varje söckendag"* utmed en specificerad vägsträcka. Förslaget daterades den 27 januari 1920 och överlämnades efter utredning av postdirektionen i Linköping till poststyrelsen den 5 mars 1921. Det stöddes av postdirektionen som föreslog att en poststation med namnet Ljungs Råby skulle få inrättas med åkande postföring en gång varje vardag på en 6 km lång linje mellan Maspelösa och Ljungs Råby samt att gående lantbrevbäring skulle anordnas enligt sökandenas önskemål.

Ärendet föredrogs den 23 augusti 1921 i poststyrelsen, *"som ansåg poststation icke för närvarande böra inrättas i Råby"*. Ärendet återremitterades till postdirektionen för undersökning om det inte kunde gå att tillgodose berörda korrespondenter genom att reglera om de nuvarande lantbrevbäringslinjerna. Det gjorde det inte och postdirektör David Boberg skrev den 1 september till poststyrelsen att om hans avgivna förslag inte kunde förverkligas, vore det bäst att *"helt avslå framställningen tills möjligen mera gynnsamma konjunkturen kunna inträda"*.

Ärendet vilade nu tills postdirektionen väckte det på nytt i ett brev till poststyrelsen den 20 mars 1923. Inte heller nu blev det bifall på begäran om en poststation, men lantbrevbäringen i området förbättrades väsentligt.

1897-12-01--1963-09-28

Gullberg

Poststationen öppnades samtidigt som järnvägen Linköping-Fågelsta togs i bruk för allmän trafik den 1 december 1897. Under perioden juli 1931 - mars 1943 var poststationen proformaskild från järnvägen. Det innebar bland annat att föreståndarna hade personliga avtal med postverket om att sköta postgöromålen. Under övrig tid gällde ett generellt kontrakt mellan järnvägsbolaget och postverket.

Poststationen drogs in i samband med nedläggning av all trafik på linjedelen Linköping-Fågelsta med utgången av den 28 september 1963. Följande järnvägsmän var ansvariga för postservice: Johan Sigurd Johansson (1897-1906), Karl August Magnusson (1906-1916), Per Otto Nilsson (1916-1918), Hilding Emanuel Rahmberg (1918-1949), Albin Robert Adell (1949-1950), Adolf Gunnar Widman (1950-1956), Oskar Vitus Valentin Johansson (1956-1959) och Bengt Harry Lewin (1959-1963).

1897-12-01--1963-09-28

Maspelösa

Poststationen i Maspelösa följer samma mönster som de flesta förenade post- och järnvägsstationerna på järnvägssträckan mellan Linköping och Fågelsta. Den öppnades sålunda den 1 december 1897 samtidigt som järnvägen uppläts för allmän trafik och den sköttes av järnvägens personal. Under tiden juli 1931 - mars 1943 fanns det personliga avtal mellan postverket och järnvägspersonalen, medan ett avtal gällde mellan järnvägsbolaget och postverket under övrig tid. Poststationens sista verksamhetsdag var den 28 september 1963. Följande dag upphörde tågtrafiken på järnvägssträckan. Som komplettering av lantbrevbärarens service fanns under tiden 29 september 1963 - 30 juni 1967 ett postombud i Maspelösa, i vars datumstämpel fanns gravyren VRETAKLOSTER POB 1.

Följande ordinarie järnvägsanställda ansvarade för postservice i Maspelösa: Carl Viktor Falkenström (1897-1904), Johan Fredrik Nehrman (1904-1916), Hilding Emanuel Rahmberg (1916-1918), Karl Gustaf Lundberg (1918-1948) och Oskar Fredrik Karlsson (1948-1963).

1897-12-01--1963-09-28

Vretakloster

Med järnvägens tillkomst öppnades den 1 december 1897 en förenad poststation i Vretaklosters järnvägsstation. Under hela dess existensperiod ansvarade järnvägsanställda för dess skötsel, under perioden 1 juli 1931 - 31 mars 1943 dock enligt personliga kontrakt med postverket och under övrig tid genom ett avtal mellan postverket och järnvägsbolaget. Enligt tillgängliga poststationskort var följande ansvariga: Josef Augustinus Söderholm (1897-1907), Sven Johan Örnell (1907-1921), David Hilding Gyllenhammar (1921-1926), Karl Robert Nordell (1926-1941), Oscar August Andersson (1941-1960) och Rut Sofia Andersson (1960-1963). Poststationen drogs in den 28 september 1963 på grund av nedläggning av all trafik på sträckan Linköping-Fågelsta.

Namnet Vretakloster övertogs vid poststationens nedläggning den 29 september 1963 av den postexpedition som därtills haft namnet Bergs Slussar.

1941-10-01--1963-09-29

Namn Vretakloster 1963-09-30--1965-09-30

Vreta Kloster 1965-10-01--1994-11-28

Bergs slussar

Enligt poststyrelsens beslut (diarienummer 1 b 1186.41) öppnades en poststation med namnet Bergs slussar den 1 oktober 1941. Före stationsföreståndaren Karl Robert Nordell fick avtal om att sköta denna, följd den 1 februari 1947 av köpmannen Thure Fridolf Johnsson. Den 1 oktober 1963 statushöjdes poststationen till postexpedition och dess namn ändrades dagen dessförinnan från Bergs slussar till **Vretakloster**. Wally Cederholm anställdes som stationsmästare, den dåvarande titeln för chefer vid postexpeditioner. Från den 1 oktober 1965 stavades postexpeditionens namn **Vreta Kloster**.

Wally Cederholm lämnade över den 1 februari 1977 till Lisbet Andersson, som fick uppleva det årtiondets generella omorganisation. Den medförde bl a att postexpeditionen fick termen postkontor och hennes titel blev lokalpost-Ljungsbro fick genom 1992 års divisionalisering ta över ansvaret för postservicen i Vreta Kloster, vars postkontor drogs in den 28 november 1994.